

สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก Multimedia for the Wisdom and Awareness of the PraDok Rice Vermicelli

เกศรินทร์ โชคเพิ่มพูน (Ketsarin Chokpermpoon)¹

Received: June 30, 2019

Revised: August 11, 2019

Accepted: August 29, 2019

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก 2) เผยแพร่สื่อมัลติมีเดีย และ 3) ประเมินผลการเรียนรู้กับความรู้ที่ได้รับ และความพึงพอใจของนักเรียน/นักศึกษาเยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องและร้านขนมจีนในพื้นที่นักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก มีขั้นตอนการออกแบบและผลิตทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียม การออกแบบบทเรียน การเขียนผังงาน การสร้างสตอรี่บอร์ด การสร้างและการเขียนโปรแกรม การประกอบเอกสารประกอบบทเรียน การประเมินผลและแก้ไขบทเรียน 2) สื่อมัลติมีเดียเรื่องเส้นทางขนมจีนบ้านประโดกกับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปใช้งานจริงได้หลังผ่านการประเมินด้านความตรงเนื้อหา

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Bachelor of Communication Arts Program, Faculty of Management Science,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

และสื่อมัลติมีเดีย และ 3) ผลการเรียนรู้กับความรู้ที่ได้รับ พบว่า หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดีย, ภูมิปัญญา, การสืบสาน, ความตระหนักรู้

Abstract

The objectives of this research were to 1) design and produce multimedia for the continuation of wisdom and awareness of making Pradok Rice vermicelli. 2) publish multimedia and 3) evaluate learning and knowledge gained and satisfaction of schoolchildren/students youth in the area and general people by using Mixed Methodology. The sample group consists of the involved people and the PraDok Rice vermicelli shops, teachers, schoolchildren/students youth in the area, and general public. The results of the research were as follows: 1) Multimedia media for the continuation of wisdom and awareness of making Pradok Rice vermicelli. There are 7 steps which consist of preparation, design, writing flowchart, storyboard creation, creating and programming, assembling documents, assessing and editing lessons. 2) multimedia about the way to make Ban Pradok rice vermicelli and conserve the local wisdom culture which can be used for real life after evaluating the content and multimedia and 3) The results of learning and knowledge obtained were found that after learning, it was significantly higher than before learning.

Keywords: Multimedia, Wisdom, Continuation, Awareness

บทนำ

ตำบลหมื่นไวยเป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชนชาวอีสาน ตำบลเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พูดภาษาไทยโคราช เป็นตำบลที่ตั้งในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันมีจำนวน 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ประโดก หมื่นไวย โนนตาสุก โพนสูง คลองบริบูรณ์ โคกไผ่ หนองนาหลุม โคกผกาด และโคกไผ่สอง มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นราว 10,190 คน (กรมการปกครอง, 2555) มีนโยบายด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับบ้านประโดกเป็นชุมชนที่มีจุดเด่นเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยการเรียกชื่อบ้านนั้นเรียกตามภาษาท้องถิ่นเดิมว่า “บ้านป่าโดน” ซึ่งหมายถึง บริเวณที่มีทั้งต้นกระโดนโคก กระโดนทุ่ง และกระโดนดิน ที่ในภาษากลางเรียกว่า “ตันจิก” มีขึ้นเรียงรายทั่วบริเวณหมู่บ้านและทุ่งนา จึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านป่าโดน” ครั้นนานมาก็เพี้ยนเป็น “ป่าโดก” และเพี้ยนมาเป็น “ประโดก” จนถึงปัจจุบันมีอายุมากกว่า 200 ปี นับเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมคูเมืองโคราชมาแต่โบราณ ตั้งอยู่บนเนินสูงคล้ายเกาะ มีน้ำล้อมรอบ โอบล้อมด้วยทุ่งนา อาชีพหลักคือ การทำเกษตรกรรม ส่วนอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษคือ “การทำขนมจีนน้ำยา” ด้วยความมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นด้านกรรมวิธีและสูตรของการทำเส้นขนมจีนที่ไม่เหมือนใคร การมีส่วนผสมและขั้นตอนที่ใช้ความประณีตและพิถีพิถันซึ่งสร้างความแตกต่างจากที่อื่น อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวตำบลหมื่นไวย คัดเลือกผลิตภัณฑ์นี้ ขึ้นมาเป็นสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (OTOP) (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2561) เป็นเสมือนหนึ่งมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้แก่ลูกหลาน และถือเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นที่จดจำของบุคคลทั่วไปจากจนทุกวันนี้

กว่าหลายร้อยปีของบ้านประโดก ซึ่งมีกว่า 70 ครัวเรือนที่ทำขนมจีน และมีหลากหลายร้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ซึ่งแต่ละครอบครัวจะทำการผลิตขนมจีนด้วยสูตรเฉพาะซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีความโดดเด่นที่ตัวเส้นขนมจีน ที่จะมี ความเหนียวนุ่ม สีขาว ไม่ขุ่น ไม่มีกลิ่น ซึ่งเป็นเคล็ดลับในการหมักแป้งข้าวเจ้า รวมทั้งวิธีตำแป้งให้เหนียว ก่อนนำมาโรยให้เป็นเส้นในน้ำเดือดแบบดั้งเดิม ซึ่งการเลือกใช้ แป้งหมักนั้นทำให้รสชาติของขนมจีนต่างจากขนมจีนแป้งสดที่ส่วนใหญ่ทำขายในปัจจุบัน และมีข้อเสีย คือ ขนมจีนแป้งหมักอายุการเก็บรักษาจะไม่นาน และที่สำคัญต้นทุน

สูงกว่าแปด แต่ด้วยความต้องการในการสืบทอดภูมิปัญญาและลูกค้ายังคงชื่นชอบ ทำให้บ้านประโดยังคงความเป็นเอกลักษณ์การทำขนมจีนแป้งหมักจวบจนปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2561) จุดขายของขนมจีนบ้านประโด นอกจากตัวเส้นขนมจีนแล้วยังอยู่ที่น้ำยากะทิประโด ซึ่งเป็นสูตรโบราณที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับชื่อเสียงความอร่อยของเส้นขนมจีน สูตรการทำน้ำยากะทิประโดใช้วิธีการต้มพริกแกงและใช้น้ำมันปลาช่อนแท้ และที่สำคัญ คือ ไม่เน้นการใช้กะทิเข้มข้น ซึ่งมีที่นี้ที่เดียวเท่านั้น แต่ปัจจุบันก็ได้สร้างทางเลือกให้ลูกค้ามากขึ้น ด้วยการพัฒนาสูตรน้ำยาต่าง ๆ อาทิ น้ำยาแกงไก่ น้ำยาป่าชาติส น้ำยาหวาน (น้ำพริก) เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2555) ดังนั้นหากพูดถึงขนมจีนบ้านประโด คงไม่มีใครที่มาเยือนโคราชแล้วไม่นึกถึงและไม่มาลิ้มลอง ซึ่งในทุก ๆ ปีทางองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย ก็จะจัดงานเทศกาลขนมจีนประโดขึ้น โดยภายในงานจะได้พบกับการออกร้านขนมจีนที่มีชื่อเสียง การแสดงการทำขนมจีนประโด ตั้งแต่วิธีในอดีตจนถึงปัจจุบัน การประกวดข้มขนมจีน 9 หมู่บ้าน การแข่งขันกินขนมจีน การแข่งขันตำข้าวโคราช และการออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านชุมชน ฯลฯ (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2561)

ด้วยทุกวันนี้ผู้บริโภคทั่วไปนิยมทานขนมจีนเพิ่มขึ้น แต่กำลังในการผลิตกลับลดลง สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในด้านการรวมวิธีการทำเส้นขนมจีนแบบดั้งเดิมจึงค่อย ๆ เลือนหายไป คือ มีการนำเอาเครื่องทุนแรงเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด และยิ่งกว่านั้นได้สร้างความร่วมมือกับสภาวิจัยแห่งชาติในการผลิตขนมจีนอบแห้ง เพื่อสร้างตลาดให้กว้างขวางทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งสามารถสร้างรายได้แก่ชาวบ้านได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ขนมจีนอบแห้งมีทั้งเส้นแบน เส้นหมี เส้นธรรมดา และน้ำยาผงสำเร็จรูป ได้แก่ น้ำยาป่า แกงไก่ กะทิ น้ำยาหวาน โดยใช้วิธีในการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงผู้บริโภคนำมาผสมน้ำอุ่นก็สามารถรับประทานได้เลย (ครูยอดขนมจีนประโด, 2553) โดยทางกลุ่มผู้ผลิตขนมจีนประโด มีศูนย์ผลิตและจำหน่ายขนมจีนอบแห้งและน้ำยากึ่งสำเร็จรูปซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ตั้งอยู่ในโรงเรียนชุมชนบ้านประโด-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยะคุณ) โดยเครือข่ายกลุ่มอาชีพขนมจีนประโด ประกอบด้วยหลายกลุ่มองค์กรที่ร่วมมือกันในการผลิต จัดจำหน่าย แปรรูปและส่งเสริมความรู้ทางวิชาการรวมถึงเป็นแหล่งเงินทุน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ร้านขนมจีนต่าง ๆ ในตำบล

โรงเรียนในหมู่บ้าน ส่วนราชการในตำบล ซึ่งมีการร่วมมือกันในการพัฒนาและจัดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้การผลิตขนมจีนยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง เมื่อสิ้นปียังได้จัดสรรผลกำไรบางส่วนดูแลผู้ด้อยโอกาสในชุมชนอีกด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2561)

จะเห็นว่าจากยอดการผลิตขนมจีนที่พุ่งสูงขึ้นด้วยความต้องการทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น และได้มีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ในกรรมวิธีการผลิตแทนที่การผลิตแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมที่นับวันค่อย ๆ เลือนหายไป เพราะมีการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่อาจหลงลืมจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของขนมจีนประโดกไป หากไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ให้คนรุ่นใหม่สืบสาน ดังนั้นจากเหตุผลข้างต้น จึงกลายเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องการผลิตส้อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก ซึ่งประยุกต์เอาเทคโนโลยีในการถ่ายทอดสารด้วย ภาพ แสง สี เสียง และการบันทึกบอกเล่าเรื่องราวผ่านความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจด้วยเทคนิคต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ตระหนักและเห็นความสำคัญในภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบและผลิตส้อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก
2. เพื่อเผยแพร่ส้อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก
3. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้กับความรู้ที่ได้รับ และความพึงพอใจของนักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป ที่มีต่อส้อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก

การทบทวนวรรณกรรม

ประวัติความเป็นมาของการทำขนมจีนประโดก ซึ่งคุณยายทัพ กัวหมื่นไวย ได้ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่เกิดมา พ.ศ. 2460 และเริ่มพอจำความได้ก็เห็นพ่อแม่ญาติพี่น้อง

ชาวบ้านประโดกหลาย ๆ ครอบครัวทำขนมจีนทั้งเส้นและน้ำยา ทำกินกันในครอบครัว หรือทำเมื่อเวลามีงานบุญต่าง ๆ และบางครอบครัวทำไปขายในตัวเมือง โดยใช้วิธีการหอบ ซึ่งถือเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา ทั้งนี้ไม่เคยปรากฏหลักฐานหรือร่องรอยที่บอกถึงประวัติความเป็นมาของการทำขนมจีนบ้านประโดกที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์ โดยในอดีต ส.พลายน้อย นักเขียนนักค้นคว้าเรื่องเก่าของไทย ให้ข้อมูลไว้ในภาษาพระของมอญ เรียกว่า “บิณฑปัตตะเหรีณ” ซึ่งแปลว่า “ข้าวยาว” ข้อสันนิษฐานแหล่งกำเนิดขนมจีนเชื่อว่า ต้นกำเนิดของขนมจีนอาจมาจากกลุ่มคน “เผ่าไท” หรือ “ไต” เพราะมีการรับประทานขนมจีนจากกลุ่มไทใหญ่และสิบสองปันนา จึงเป็นไปได้ว่าคนไตเป็นผู้คิดค้น “เส้นขนมจีน” อันเป็นอาหารที่ทำจากแป้งข้าวเจ้า นิยมรับประทานคู่กับน้ำยา โดยในแต่ละภาคมีชื่อเรียกแตกต่างกัน สำหรับภาคกลางและภาคอีสานเรียกว่า “ขนมจีนน้ำยา” ซึ่งหนึ่งในขนมจีนที่มีชื่อเสียงของภาคอีสาน คือ “ขนมจีนบ้านประโดก” ที่นครราชสีมาหรือโคราช ซึ่งมีลักษณะเหนียวนุ่ม สีขาว ไม่ขุ่น และมีเคล็ดลับในการหมักทำแป้ง รวมทั้งวิธีตำแป้งให้เหนียวก่อนนำมาโรยให้เป็นเส้นในน้ำเดือด โดยจัดอยู่ในประเภทขนมจีนแป้งหมัก (องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย, 2561) ที่กรรมวิธีการผลิตยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ด้วยความต้องการของตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นจึงจำต้องนำเครื่องทุนแรงเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต และส่งผลให้กรรมวิธีการผลิตแบบโบราณดั้งเดิมเริ่มเลือนหายไป

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสื่อมัลติมีเดีย คือ การใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับโปรแกรมซอฟต์แวร์ในการสื่อความหมายโดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด เช่น ข้อความ กราฟิก (Graphic) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) เสียง (Sound) และวิดีโอ (Video) ในการนำเสนอ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความหลากหลายและมีความน่าสนใจ ตลอดจนเป็นแนวทางใหม่ที่เพิ่มความสุขสนานในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ (Linda W. H., 1992) ได้แก่ ข้อความ (Text) เสียง (Sound) ภาพ (Picture) และการปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตโดยละเอียด 7 ขั้นตอน (สุกรี รอดโพธิ์ทอง, 2538) ดังนี้

1. ขั้นการเตรียม (Preparation)
2. ขั้นตอนการออกแบบบทเรียน (Design instruction)
3. ขั้นตอนการเขียนผังงาน (Flowchart lesson)

4. ขั้นตอนการสร้างสตอรี่บอร์ด (Create storyboard)
5. ขั้นตอนการสร้างและการเขียนโปรแกรม (Program lesson)
6. ขั้นตอนการประกอบเอกสารประกอบบทเรียน (Produce supporting materials)
7. ขั้นตอนการประเมินผลและแก้ไขบทเรียน (Evaluate and revise)

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses-and-gratification theory)

เป็นแนวคิดหนึ่งในการสื่อสารที่ให้ความสำคัญว่าผู้รับสาร คือ ตัวการสำคัญที่จะตัดสินใจ โดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเป็นหลัก ซึ่ง McCombs, M. E. and Becker, L. B. (1979) ได้อธิบายว่า คนเรามีเหตุผลในการเลือกใช้สื่อหรือเปิดรับสื่อมวลชนแตกต่างกันไป และเหตุผลนั้นทำให้คนเลือกที่จะใช้สื่อมวลชนต่างประเภทกัน และนี่คือสิ่งที่เรียกว่า ความพึงพอใจ (Gratifications) ซึ่งการสื่อสารนั้นเป็นการให้และการรับความหมาย การถ่ายทอดและรับสาร ที่รวมถึงแนวคิดการโต้ตอบ แบ่งปัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สื่อจึงถือว่าเป็นบทบาทในการผลิตและเผยแพร่กระจายสารให้ตรงตามความต้องการของผู้รับสาร ซึ่งสื่อ นั้นสามารถตอบสนองความต้องการปัจเจกบุคคลได้หลายลักษณะ คือ สร้างความบันเทิง (Entertainment) ใช้เป็นแหล่งที่รวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Information) สร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal identity) (ขจรจิต บุนนาค, 2557) หรือการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Personal relationships and social interaction)

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และร้านขนมจีนในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยังคงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตเส้นขนมจีนแบบโบราณ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Propulsive sampling) ประกอบด้วย

1. การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย
 - 1.1 นายวัชรินทร์ พัดเกาะ: นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย
 - 1.2 นายโชค ภู่อนนอก: กำนัน หมู่ที่ 1 บ้านประโดก และ

1.3 ร้านขนมจีนในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก จำนวน 6 ร้าน ประกอบด้วย ร้านขนมจีนครูยอด ร้านต้นมะละกอ ร้านพีนาง ร้านแม่พลอย ร้านครูแขก และร้านหม้อดิน

2. นักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ สำหรับเป็นข้อมูลจัดทำสื่อมัลติมีเดีย 4 ชุด ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย แบบสัมภาษณ์กำนัน หมู่ที่ 1 บ้านประโดก แบบสัมภาษณ์เจ้าของร้านเป้าหมาย และแบบสัมภาษณ์ลูกค้า/ประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินคุณภาพด้านความตรงเนื้อหา (Content validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) เกณฑ์ผ่าน คือมากกว่า 0.5 ได้ค่าเท่ากับ 0.67-1.00

2. แบบประเมินผลการเรียนรู้จากการรับชมสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 11 ข้อ และแบบเติมคำ จำนวน 9 ข้อ รวม 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน ใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินคุณภาพด้านความตรงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) เกณฑ์ผ่านคือมากกว่า 0.5 ได้ค่าเท่ากับ 0.67-1.00

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีลักษณะแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก ใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินคุณภาพด้านความตรงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) เกณฑ์ผ่านคือมากกว่า 0.5 ได้ค่าเท่ากับ 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลอง (Try out) ใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค เกณฑ์ผ่าน คือ 0.7 ได้ค่าเท่ากับ 0.91 และปรับแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์และรวบรวมเนื้อหาและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับจัดทำสื่อมัลติมีเดีย โดยวิธีการประเมินสื่อทางด้านความตรงเนื้อหา และความเหมาะสมในเรื่ององค์ประกอบที่สำคัญของสื่อมัลติมีเดีย (Linda, 1992) นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

2. ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมินผลการเรียนรู้ นำมาแปลงเป็นรหัสเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ผล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่า t-test

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปคะแนนร้อยละและความหมาย

คะแนน	ร้อยละ	ความหมาย
16-20	80-100	ดีเยี่ยม
15-น้อยกว่า 16	75-79	ดีมาก
14-น้อยกว่า 15	70-74	ดี
13-น้อยกว่า 14	65-69	พอใช้
12-น้อยกว่า 13	60-64	อ่อน
11-น้อยกว่า 12	55-59	อ่อนมาก
10-น้อยกว่า 11	50-54	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ
ต่ำกว่า 10	ต่ำกว่า 50	ไม่ผ่านเกณฑ์

3. ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามนำมาแปลงเป็นรหัสเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ผล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าดังนี้ ตอนที่ 1 หาสถิติค่าแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 หาสถิติค่าแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประเมินค่าความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, 1 ซึ่งความหมายของค่าคะแนนแบ่งเป็นระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า ความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า ความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า ความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้อง โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการวิเคราะห์และรวบรวมเนื้อหาสำหรับการผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักการทำขนมจีนประโดก พบว่า มีขั้นตอนการออกแบบและผลิตทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการเตรียม (Preparation) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูล ประกอบการสัมภาษณ์ ในส่วนผู้เกี่ยวข้องและร้านขนมจีนในพื้นที่ที่มีชื่อเสียง และยังคงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตเส้นขนมจีนแบบโบราณ

2. ขั้นตอนการออกแบบบทเรียน (Design instruction) เป็นการเขียนโครงร่างบทโทรทัศน์สมบูรณ์ประเภทสารคดี “เรื่องเส้นทางขนมจีนบ้านประโดกกับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น” แล้วนำข้อมูลที่ได้ลงสถานที่ถ่ายทำจริง จากนั้นเตรียมภาพเพลงบรรเลง เสียงบรรยาย และข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ สำหรับใช้ตัดต่อ แทรกภาพและเสียงเพื่อเข้าสู่กระบวนการจัดเรียงข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นสัดส่วน ด้วยโปรแกรม Adobe Premier Pro และทำการตรวจสอบคุณภาพชิ้นงานทั้งด้านความละเอียดภาพและเสียง จากนั้นนำวีดิโอออก (Render)

3. ขั้นตอนการเขียนผังงาน (Flowchart lesson) เป็นการเลือกระบบฐานข้อมูล Google Drive บนคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บไฟล์วีดิโอ เสียง รูปภาพ และเผยแพร่ผลงาน

4. ขั้นตอนการสร้างสตอรี่บอร์ด (Create storyboard) เป็นขั้นตอนการวางแผนและจัดเตรียมการนำเสนอข้อความ ภาพ รวมทั้งสื่อในรูปแบบมัลติมีเดียต่าง ๆ ลงบนกระดาษ เพื่อให้การนำเสนอข้อความและรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปอย่างเหมาะสมบนหน้าจอคอมพิวเตอร์

5. ขั้นตอนการสร้างและการเขียนโปรแกรม (Program lesson) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสตอรี่บอร์ด (Storyboard) ให้กลายเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่าน

Google Drive เพื่อเก็บข้อมูลประเมินผลการเรียนรู้และความพึงพอใจ ตลอดจนการเผยแพร่ผลงาน

6. ขั้นตอนการประกอบเอกสารประกอบบทเรียน (Produce supporting materials) เป็นการดาวน์โหลดผลงานลงเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเปิดใช้งานปกติผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จัดทำแบบทดสอบการประเมินผลการเรียนรู้ พร้อมทั้งออกแบบกระดาษคำตอบและเฉลยแบบทดสอบการประเมินผลการเรียนรู้ จัดทำแบบประเมินผลความพึงพอใจและชี้แจงรายละเอียดการใช้งาน

7. ขั้นตอนการประเมินผลและแก้ไขบทเรียน (Evaluate and revise) แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ได้แก่ การประเมินผลครั้งที่ 1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความตรงเนื้อหา (Content validity) และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมัลติมีเดีย ตรวจสอบสื่อเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเหมาะสมก่อนการนำไปทดลองใช้จริงภาคสนาม ประเมินผลครั้งที่ 2 ประเมินผลการใช้งานผ่านแบบประเมินผลการเรียนรู้ และประเมินความพึงพอใจของประชาชนที่มีการรับชมสื่อมัลติมีเดีย ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ตามลำดับ

ภาพที่ 1 สตอรี่บอร์ด (Storyboard) “สารคดี เส้นทางชนมจีนบ้านประดู่กับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น”

https://drive.google.com/file/d/1pDuge7wjfXGLL3O2IYUxCWHsK0LP3zUi/view?fbclid=IwAR1t1IWzQ5wg0MCAynGJSb-t7L235bfNeJP_nYOmjk_Ca7h7LjT5GNgGoLE

ภาพที่ 2 นำวีดีโอออก (Render) ในระบบฐานข้อมูล Google Drive บนคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บไฟล์วิดีโอ เสียง รูปภาพ และเผยแพร่

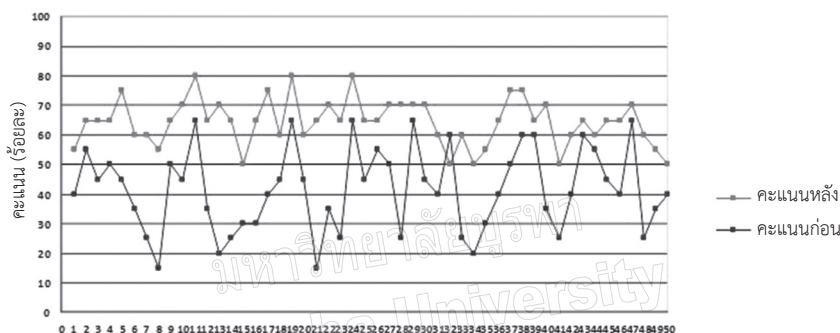
ทั้งนี้สื่อมัลติมีเดีย “เรื่องเส้นทางขนมจีนบ้านประโดกกับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งผ่านกระบวนการออกแบบและผลิต ตลอดจนการประเมินทางด้านความตรงเนื้อหาและด้านสื่อมัลติมีเดีย สามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง ด้วยวิธีเปิดให้กลุ่มตัวอย่างได้รับชมทั้งแบบการดาวน์โหลดผลงานลงเครื่องคอมพิวเตอร์ และเปิดใช้งานปกติผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในระบบฐานข้อมูล Google Drive ที่ https://drive.google.com/file/d/1pDuge7wjfXGLL3O2IYUxCWHsK0LP3zUi/view?fbclid=IwAR1t1IWzQ5wg0MCAynGJSb-t7L235bfNeJP_nYOmjk_Ca7h7LjT5GNgGoLE

ตารางที่ 2 ค่าการประเมินผลการเรียนรู้ก่อน-หลังจากการรับชมสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก

การประเมินผลการเรียนรู้การรับชม สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและ สร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก	n	\bar{x}	S.D.	t	df	sig
คะแนนก่อนเรียน	50	41.60	14.23	12.61	48	0.00**
คะแนนหลังเรียน	50	64.40	7.87			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้วยแบบทดสอบการรับชมสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ค่าการประเมินผลการเรียนรู้ก่อน-หลังจากการรับชมสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา และสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก

จากภาพที่ 3 นักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 50 คน มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 16 คน และไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 34 คน ส่วนคะแนนทดสอบหลังเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 50 คน

จากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก พบว่า

ตอนที่ 1: ปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	1. ชาย	112	28.00
	2. หญิง	288	72.00
	รวม	400	100.00
อายุ	1. ต่ำกว่า 12 ปี	95	23.75
	2. 13-24 ปี	132	33.00
	3. 25-36 ปี	145	36.25
	4. 36 ปี ขึ้นไป	28	7.00
	รวม	400	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทั้งสิ้นจำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 รองลงมาเป็นเพศชายทั้งสิ้นจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 มีอายุ 25-36 ปี ทั้งสิ้นจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีทั้งสิ้นจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 และมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา เยาวชน ทั้งสิ้นจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50

ตอนที่ 2: ความพึงพอใจต่อการใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้าง ความตระหนักการทำขนมจีนประโดก

ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจใน 18 รายการ (N = 400)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ					x̄ S.D. แปลความ	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
ด้านเนื้อหา (บทโทรทัศน์)							
1. เนื้อหาในสื่อมัลติมีเดียมีความชัดเจน	234	166	0	0	0	4.59	0.49 มากที่สุด
2. เนื้อหาในสื่อมัลติมีเดียมีความถูกต้อง	351	49	0	0	0	4.88	0.33 มากที่สุด
3. เนื้อหาในสื่อมัลติมีเดียมีความสมบูรณ์	309	91	0	0	0	4.77	0.42 มากที่สุด
4. การเล่าเรื่องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย	252	148	0	0	0	4.63	0.48 มากที่สุด
ด้านเทคนิคการนำเสนอ (สื่อมัลติมีเดีย) อักษร/ข้อความ							
5. รูปแบบตัวอักษร/ข้อความ	216	157	27	0	0	4.47	0.62 มากที่สุด
6. ขนาดตัวอักษร/ข้อความ	314	56	30	0	0	4.71	0.60 มากที่สุด
7. สีตัวอักษร/ข้อความ	298	84	18	0	0	4.70	0.55 มากที่สุด
8. ตำแหน่งของตัวอักษร/ข้อความ	343	50	7	0	0	4.84	0.41 มากที่สุด
9. ความสวยงามแปลกตา และน่าสนใจ	384	16	0	0	0	4.96	0.20 มากที่สุด
ภาพ							
10. ภาพมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	294	56	50	0	0	4.61	0.70 มากที่สุด
11. ภาพเหมาะสม สวยงาม	322	78	0	0	0	4.81	0.40 มากที่สุด
12. ภาพสื่อความหมาย ตรงประเด็น	264	136	0	0	0	4.66	0.47 มากที่สุด
13. ภาพลำดับเหตุการณ์และถ่ายทอดได้ดี	356	44	0	0	0	4.89	0.31 มากที่สุด
14. ภาพสร้างความเพลิดเพลินและน่าสนใจ	314	86	0	0	0	4.79	0.41 มากที่สุด
เสียง							
15. เสียงประกอบมีความชัดเจน	218	150	32	0	0	4.47	0.64 มากที่สุด
16. เสียงประกอบมีความเหมาะสม	311	85	4	0	0	4.77	0.45 มากที่สุด
17. เสียงประกอบมีการสร้าง ความเพลิดเพลิน และน่าสนใจ	326	72	2	0	0	4.81	0.41 มากที่สุด
18. ภาพรวมสื่อมัลติมีเดียมีความน่าสนใจ รู้สึกพอใจในการใช้เพื่อการสืบสาน ภูมิปัญญาและสร้างความตระหนัก การทำขนมจีนประโดก	369	31	0	0	0	4.92	0.27 มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าความพึงพอใจสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก ด้านเนื้อหา (บทโทรทัศน์) ในระดับมากที่สุด ดังนี้คือ ความชัดเจน ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.49), ความถูกต้อง ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.33), ความสมบูรณ์ ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.42), การเล่าเรื่องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.48) ด้านเทคนิคการนำเสนอ (สื่อมัลติมีเดีย) ประกอบด้วย อักษร/ข้อความในระดับมากที่สุด ดังนี้คือ รูปแบบ ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.48), ขนาด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.60), สี ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.55), ตำแหน่ง ($\bar{x} = 4.84$, S.D. = 0.41), ความสวยงามแปลกตา และน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.96$, S.D. = 0.20), ภาพในระดับมากที่สุด ดังนี้คือ ความชัดเจน เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.70), เหมาะสม สวยงาม ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.40), สื่อความหมายตรงประเด็น ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.47), ลำดับเหตุการณ์ และถ่ายทอดได้ดี ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.31), สร้างความเพลิดเพลิน และน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.41), เสียงในระดับมากที่สุด ดังนี้คือ ความชัดเจน ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.64), ความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.45), การสร้างความเพลิดเพลิน และน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.41) และภาพรวมสื่อมัลติมีเดียมีความน่าสนใจ รู้สึกพอใจในการใช้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.27)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์และรวบรวมเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับจัดทำชิ้นงาน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อออกแบบและผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก เรื่องเส้นทางขนมจีนบ้านประโดกกับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีขั้นตอนการออกแบบและผลิตทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียม การออกแบบบทเรียน การเขียนผังงาน การสร้างสตอรี่บอร์ด การสร้างและการเขียนโปรแกรม ขั้นตอนการประกอบเอกสารประกอบบทเรียน การประเมินผลและแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสื่อมัลติมีเดียของสุกรี รอดโพธิ์ทอง (2538)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเผยแพร่สื่อมัลติมีเดีย ซึ่งผ่านกระบวนการออกแบบ และผลิต ตลอดจนการประเมินทางด้านความตรงเนื้อหาและด้านสื่อมัลติมีเดีย สามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง และจากผลการวิจัยเชิงปริมาณตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประเมินผลการเรียนรู้กับความรู้ที่ได้รับของนักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป จากการรับชมสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้ การทำขนมจีนประโดก พบว่า นักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 50 คน มีคะแนนทดสอบ ก่อนเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 16 คน และไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 34 คน ส่วนคะแนนทดสอบหลังเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 50 คน โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้วยแบบทดสอบการรับชม สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุพจน์ ไหมกันทะ (2550) เรื่องการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำเครื่องเงินในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากการทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ด้วยความน่าสนใจ คุณภาพ และความง่ายของรูปแบบการสื่อสารของสื่อมัลติมีเดีย ทั้งข้อความ ภาพ และเสียง

ด้านความพึงพอใจของนักเรียน/นักศึกษา เยาวชนในพื้นที่ประโดก และประชาชนทั่วไป ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้คือ ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 25-36 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา เยาวชน โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุดในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเนื้อหา (บทโทรทัศน์) ที่มีความชัดเจน ถูกต้อง สมบูรณ์ และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้สั้น กระชับ เข้าใจง่าย โดยศูนย์เทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้จากสื่อมัลติมีเดียว่า ต้องง่ายต่อการใช้งาน สัมผัสได้ถึงความรู้สึก สร้างเสริมประสบการณ์ เพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น โดยจะเห็นได้ว่า งานวิจัยเรื่องสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสาน ภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก จากที่มาและความสำคัญ ที่กลายมาเป็นบทโทรทัศน์สมบูรณ์ประเภทสารคดี เรื่องเส้นทางขนมจีนบ้านประโดก

กับการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เน้นนำเสนอข้อมูลโดยรอบด้าน เริ่มจากการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขนมจีน การถือกำเนิด ความแตกต่างของขนมจีนในแต่ละภาค แต่ละประเภท ตลอดจนจุดเด่นของขนมจีนบ้านประโดก ทั้งตัวเส้นขนมจีนที่เป็นแป้งหมัก และน้ำยาปลากะทิประโดก ทั้งขั้นตอนกรรมวิธีการผลิต ความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิม การเรียนรู้ ถ่ายทอดและสืบสานส่งต่ออย่างชนรุ่นหลัง ที่นับวันความสนใจยิ่งลดน้อยถอยลง อีกทั้งยังนำเสนอเกี่ยวกับงานประจำปี กิจกรรมต่าง ๆ ในเทศกาลขนมจีนประโดก อันเป็นแหล่งสร้างอาชีพและรายได้มหาศาลคืนกลับเข้าสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา การทำข้าวหลามในชุมชนพระงามของวิมลสิริ รุจิภาสพรพงศ์ (2551) ที่พบว่า การสร้างรายได้จากข้าวหลามที่เป็นภูมิปัญญาสามารถยึดเป็นอาชีพหลักที่ทำให้สามารถพึ่งตนเอง เป็นการสร้างงานและกระจายรายได้หมุนเวียน ก่อเกิดรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งและสร้างความสามัคคี และงานวิจัยของสร้อยน้ำค้าง มงคล (2552) กับการสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ อำเภอบางเลน ที่พบว่า ชุมชนยังคงสืบสานและรักษาวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ที่ปัจจุบันมีการปรับประยุกต์บ้าง ซึ่งผลการวิจัยเรื่องเส้นทางการสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืนของทัศนีย์ อารมย์เกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภารณ (2557) ก็พบเช่นเดียวกันว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญา มี 3 วิธี คือทางวัฒนธรรม ทางความเชื่อค่านิยม และทางทักษะวิธีการ โดยมีแนวทางการสืบสานภูมิปัญญา 4 องค์ประกอบ คือ ด้านผู้ถ่ายทอด ด้านผู้รับการถ่ายทอด ด้านกระบวนการถ่ายทอด ใช้การสาธิต การคิดร่วมกัน และด้านผลการถ่ายทอดเน้นการศึกษาค้นคว้า วิจัยการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญา ซึ่ง Lin Yujia (2555) ที่วิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการทำข้าวหลามหนองมน และวิมลสิริ รุจิภาสพรพงศ์ (2551) ก็ยังพบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันด้วยว่าการสืบทอดภูมิปัญญาประกอบด้วยองค์ประกอบและกระบวนการเฉพาะ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาเชิงบวก ได้แก่ ความต้องการในการดำรงชีวิต ความต้องการของตลาด ความสนใจส่วนตัว และการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ แรงจูงใจ ลักษณะรูปแบบ ปัญหาอุปสรรค และวิธีการถ่ายทอดเชิงลบ ได้แก่ การขาดแคลนผู้สืบทอด การไม่มีเวลา การไม่มีผู้รับ และคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญา ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างเอกลักษณ์ และความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น

ด้านเทคนิคการนำเสนอ (สื่อมัลติมีเดีย) ที่ประกอบด้วย อักษร/ข้อความ การเลือกรูปแบบ ขนาด สีเส้น การวางตำแหน่ง ตลอดจนความสวยงามแปลกตาและน่าสนใจ ด้านภาพ ทั้งเรื่องความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสม สวยงาม สื่อความหมาย ลำดับเหตุการณ์ และถ่ายทอด อีกทั้งสร้างความเพลิดเพลินและน่าสนใจ และด้านเสียงก็มีทั้งความชัดเจน เหมาะสม สร้างความเพลิดเพลินและน่าสนใจ ตลอดจนภาพรวมสื่อมัลติมีเดียนี้ก็มี ความน่าสนใจในระดับมากที่สุดด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาตรี บัวคลี่ (2554) เรื่องประสิทธิผลของเทคนิคการนำเสนอที่แตกต่างต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย ที่พบว่า เทคนิคในการนำเสนอด้วยเสียงมีประสิทธิผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเพิ่มขึ้น ส่วนภาพประกอบในการนำเสนอและลำดับการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสุพล สารวินัย (2553) ก็ค้นพบเช่นเดียวกันจากการศึกษา เรื่องผลการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีภาพประกอบด้วยภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เรื่องการใช้ห้องสมุดวิทยาเขตบางนาของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่พบว่า การใช้ภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอที่มีรูปแบบชัดเจนในการถ่ายทอด เรื่องราวส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น และเทคนิควิธีการถ่ายทำ รูปแบบ และระยะเวลาในการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด นั่นเพราะการผลิตสื่อที่ดีต้องมีการวางแผนการผลิตและการทำงานของฝ่ายสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยจินตนาการ ความอดทน ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความต้องการและข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมาย (วิจิตร ภักดีรัตน์, 2523) ซึ่งล้วนเป็นการผสมผสานสื่อหลายชนิด เช่น ข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอในการนำเสนอ จึงช่วยให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจ ตลอดจนเป็นแนวทางใหม่ที่เพิ่มความสนุกสนานในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (Linda, 1992) ซึ่งงานวิจัยเรื่องการผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารด้วยเทคโนโลยี เสมือนจริง: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา ของเกศรินทร์ โชคเพิ่มพูน (2559) ก็ค้นพบผลประโยชน์ความพึงพอใจภาพรวมต่อสื่อว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก ที่ใช้เทคโนโลยี ภาพ แสง สี เสียง และการบันทึกบอกเล่าเรื่องราว

ผ่านความเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคต่าง ๆ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความน่าสนใจที่สามารถเป็นต้นแบบในการปรับประยุกต์ใช้กับเนื้อหา หรือเรื่องราวเกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิตอาหารที่มีชื่อเสียง หรืออื่น ๆ ที่ต้องการให้ความรู้ ถ่ายทอด เก็บบันทึก และส่งต่อชนรุ่นหลัง

2. พื้นที่ หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ สามารถนำการผลิตสื่อมัลติมีเดียนี้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อสืบสานภูมิปัญญา หรือส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การประชาสัมพันธ์ การถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมา ประวัติ หรือประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้ดีกว่าการจดบันทึกหรือบอกเล่า

3. สามารถนำแนวคิดและวิธีการนี้ ไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งการเขียนบทโทรทัศน์ การถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายวิดีโอ การตกแต่งและตัดต่อเสียงและภาพ การผลิตสื่อมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและที่สำคัญผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถปรับบริบทพื้นที่ เพิ่มเติมประเด็น หรือกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนควรจัดทำสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบของเทคโนโลยีเสมือนจริง (Augmented Reality = AR) เพื่อประหยัดพื้นที่ และง่ายต่อการสื่อสารเพียงผ่านสัญลักษณ์เล็ก ๆ จะเหมาะสมอย่างยิ่ง ถ้านำไปวางไว้ตามจุดหลักในพื้นที่สำคัญ หรืองานประจำปีย่างเทศกาลขนมจีนประโดก เพื่อให้คนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “สื่อมัลติมีเดียเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและสร้างความตระหนักรู้การทำขนมจีนประโดก” สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การจัดการทำข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์และสรุปผล และที่สำคัญ คือ ขอขอบพระคุณคณะวิทยาการจัดการ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ที่ได้มอบโอกาสนี้ให้

รายการอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2555). *ข้อมูลทะเบียนราษฎร*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2561, จาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat55.html.
- เกศรินทร์ โชคเพิ่มพูน. (2559). การผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 43(2): 217-235.
- ขจรจิต บุณาค. 2557. ปัจจัยที่มีผลต่อประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 18(1), 170-184.
- ครูยอด ขนมนเงินประโดก. (2553). *ขนมนเงินประโดก*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2561, จาก http://pradok.site50.net/456/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=40.
- ชาตรี บัวคลี่. (2554). ประสิทธิภาพของเทคนิคการนำเสนอที่แตกต่างต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้*.
- ทัศนีย์ อารมณเกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภารณ. (2557). วิจัยเรื่องเส้นทางการสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 35(2), 189-205.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2555). *บ้านประโดก หมู่บ้านขนมนเงิน สร้างรายได้ปลดหนี้เงินล้าน*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2561, จาก <http://www.manager.co.th/Smes/ViewNews.aspx?NewsID=9550000081967>.
- วิจิตร ภักดีรัตน์. (2523). *วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิมลสิริ รุจิภาสพรพงศ์. (2550). *การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกรี รอดโพธิ์ทอง. (2538). *ซีเอไอหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- สุพจน์ ใหม่กันทะ. (2552). *การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องเงินในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพล สารวินัย. (2553). *ผลการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีภาพประกอบด้วยภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เรื่องการใช้ห้องสมุดวิทยาเขตบางนาของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สร้อยน้ำค้าง มงคล. (2552). *การสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย. (2561). *ประวัติชนมจีนประโดก*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2561, จาก <http://www.saomeaunwai.go.th/info.php?cat=13>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย. (2561). *ผลิตภัณฑ์ OTOP*. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.saomeaunwai.go.th/info.php?cat=13>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย. (2561). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.saomeaunwai.go.th/info.php?cat=14>.
- Linda, W. H. (1992). *Multimedia in Action*. U.S.A.: Academic Press.
- Yujia, L. (2555). *การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการทำข้าวหลามหนองมน เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- McCombs, M. E., & Becker, L. B. (1979). *Using mass communication theory*. New Jersey: Prentice Hall.